

ענף החלב במורע בשנים תשי"ח – תש"ך

הבעיות העיקריות שמעסיקות אותנו כיום,

הן:

1. בשנה האחרונה הופיעו קשיים בהתעברות; מספר הפרות שיצאו את העדר מחמת עקרות היה גדול מבשנים הקודמות. היו גם פרות שנזקקו לטיפול רפואי מחמת אי-הופעת התאנה, היווצרות ציסטות והפרעות אחרות בחיי המין.

2. התרבות מחלות בעדר היונקים. אמנם אחוז התמותה היה נמוך (1.5%), אולם רוב העגלות והעגלים נתקפים במחלות השלשול ודלקת הריאות; מובן מאליו שמחלות אלה גורמות לפיגור בהתפתחותם של בני הבקר.

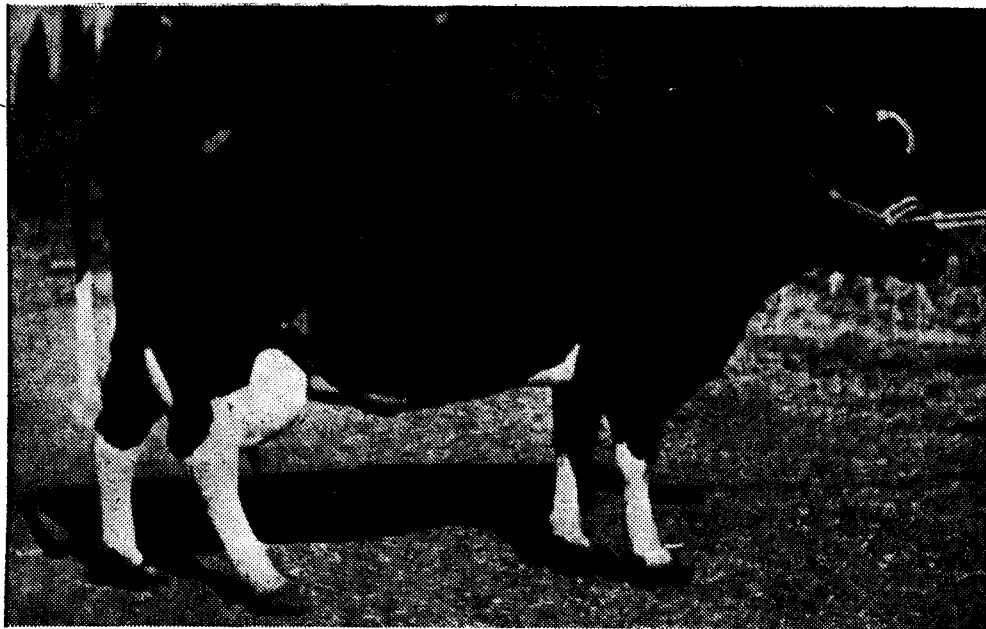
3. כבוב העדרים בעלי רמת-תנובה גבוהה כן גם אצלנו מחריפות מחלות העטין. עד עתה אין פתרון יסודי למכה זו ואנו נלחמים בדלקות העטין בשיטות המקובלות. אין כל ספק שההפ-

ירידת רנטאביליותו של הענף מעסיקה כמור

בן גם אותנו, כאת יתר המשקים – על אף ההי-שגים המקצועיים אליהם הגענו, ומוטל עלינו להיאבק בגורמים שונים כדי להבטיח קיומו הבריא של הענף מבחינה כלכלית.

אתעכב במקצת על מה שהושג עד עתה.

עד תחילת תש"ח היה משקנו משק-בעל, כי כמויות מי השקייה לגידול מספוא היו ועומות ביותר. תנובת העדר עד השנה הנ"ל נעה סביב 5000 ק"ג לפרה ולשנה. לאחר הבאת מיי-השקייה למשק והרחבת שטחי מספוא בשלחין החלה התפתחות רצינית בענף: תנובת החלב הממוצעת "קפצה" מ-4800 ק"ג בתשי"ז ל-5670 ק"ג בתשי"ח, והשנה בתש"ך, עברנו את ה-6000; וזאת לדעת – עדר הפרות שלנו אף גדל בשנים אלה. בתש"ך מנה עדר הפרות 172 ראש בממוצע שנתי.

„פאולה“ (אם הפר „מור“) הניבה כ-4 התקופות הראשונות:

29,851 ק"ג חלב, 1068 ק"ג שומן, 3.70% שומן ממוצע, 1173 ימי חליבה, ממוצע יומי – 24.6 ק"ג. הורי „פאולה“: „דנדי“ ו„פלינה“.

שלפי ידיעתו, הוא נדיר ברוב העדרים שבארץ. בנוכחתי להצביע על המספר הרב של פרות מבר גרות בעדרנו – וביניהן – 11 אלופות. שקדנו בכל השנים על העיקרון – הארכת ימי חייהן של הפרות. יתכן שהחתירה למטרה זו הביאה עמה הנמכה מסויימת של התנובה הממוצעת, אולם דעתנו היא שרק אותה הפרה שממליטה הרבה פעמים ומעמידה הרבה וולדות – היא היא הפרה הרנטאבילית. פרה כזו אף מוכיחה את כושר עמידותה מכמה וכמה בחינות וחשיבותה רבה ברבייה, כי בנותיהן של פרות כאלה ראויות באופן מיוחד לשמש פרות-חליפין ליוצא-אות. לזכות פרותינו ה"זקנות" (כביכול) יש לזקוף גם 4 בנים שמשמשים כיום במכוני ההור רעה. ב"און" פעילים "חמדן" (שעמד כבר יפה

סדים בעקב מחלות אלה הם עצומים, כיוון שהר תנובה פוחתת וכן יש הכרח להוציא מהעדר פרות מצטיינות שעטיניהן הם חשוכי-מרסא. 4. קשיים בביצוע תכנית הזיווגים בעדר. ערכנו תכנית להשבחת העדר בדרך הרבייה, כלומר – התאמת פרים מסויימים לאמהות, כדי לקבל צאצאים בעלי תכונות רצויות לנו מכל הבחינות, מבנה הגוף וכושר הייצור גם יחד; אך לא תמיד הצלחנו להוציא לפועל את הזיווגים בהתאם למתכנן, כי לא הומצאה לרשותנו הזירמה מהפר הרצוי, כפי הדרוש. על התפתחות הענף בשלוש השנים האחרונות אפשר יהיה ללמוד מהטבלאות וההסברים לטבלאות שהנני מביא להלן. בראשונה יש ברצוני לציין הישג מיוחד,

טבלה 1
רשימת האלופות בעדר מורע

מס'	שם הפרה	האב	האם	גזע	חלב ק"ג	שומן ק"ג	ימי חליבה
1.	מריון	חמד	מפונקת	מ"3	55,754	2,116	3,175
2.	רוה	עתיד	רוזטה	מ"3	51,061	1,867	2,829
3.	יהירה	חמד	יקירה	מג"3	58,186	2,092	2,840
4.	ברמה	עתיד	בלימה	מג"4	55,920	1,941	2,835
5.	בכורה	חמד	בלגיה	מ"5	58,216	2,225	3,017
6.	נמרה	חמד	גוגה	מ"4	56,775	1,900	2,837
7.	נירה	מונרך	נגידה	מ"5	61,761	2,298	2,951
8.	צפרה	מונרך	צופיה	מ"4	50,582	1,703	2,778
9.	נפלאה	אביב	נטשה	מ"5	61,577	2,149	2,661
10.	שאולה	קנדי	שלהבת	מ"6	50,002	1,751	2,197
11.	חדשה *	אציל	חמודה	מ"6	46,490	1,692	2,362

טבלה 2 התנובה הממוצעת לפרה בעדר

התנובה	תש"ד	תש"ה	תש"ח
מספר ממוצע של פרות	172	163	155
חלב, ק"ג	6050	5909	5670
שומן, ק"ג	203	199	203
% השומן הממוצע	3.35	3.36	3.55
ימי חליבה	291	285	293
ק"ג חלב ליום-חליבה	20.8	20.9	19.3

במבחן הצאצאים) ו"קומס", וב"אלם" משמשים כפרי רבייה צעירים "ניר" ו"מור".

להלן הנני מביא רשימת האלופות שבעדרנו (טבלה 1).

להלן מובאות שאר הטבלאות, שתוך עיון בהן משתקף ומסתבר מאליו מצב העניינים בשלוש השנים האחרונות.

* הפרה "חדשה" נחלבת תקופה נוספת והניבה עד עתה כ-5000 ק"ג חלב.

חלוקת הפרות השלמות לקבוצות לפי רמת התנובה

הניבו אף למעלה מ־8000 ק"ג. היחס שבין המספר הממוצע של פירות בעדר (172 בתש"ך) לבין מספר הפירות שעמדו כל השנה, או „השל־מות“ (129 בתש"ך), יכול לשמש עדות הור־כחה לקידום עדרנו מבחינה טיפוחית.

תנובות המכירות בשנים תש"ך-תשי"ח

טבלה 3 טעונה הסבר מיוחד. כרגיל מסתפר קים בהבאת הנתונים על תנובה ממוצעת של פרה בעדר (כפי שזה מפורט ברשימה זו בטבר לה 2), אולם לדעתי אין זה משקף כראוי את מצבו וערכו של העדר מבחינה טיפוחית, כי תנובה ממוצעת כנ"ל, ואף גבוהה למדי, עשויה להסתכם מצירופי תנובות חלקיות של פרות היוצאות את העדר במשך השנה ושל המבכירות הנכנסות לעדר בחודשי השנה השונים, ולעתים, כשהתנועה בעדר — יציאת פרות פסולות וכניסת מבכירות — היא ערה מאוד, עשויים צירופי התנובות החלקיות הנ"ל להשפיע באופן מכריע על רמת התנובה הממוצעת, מבלי שיובהר לא־מיתו מהו ערכו הטיפוחי של גרעין הרבייה היציב שבעדר. מטבלה 3, לעומת זה, ניתן ללמוד שבעדרנו עמדו הניבו בתש"ך 129 פרות משך כל השנה ורובן ככולן (118) הניבו תורבות שבין 5000 ק"ג ל־8000 ק"ג ותשע ביניהן

תנובות ממוצעות בתש"ך של פרות בנות פרים שונים (בק"ג)

סנה	קינג	דנדי	קישון	נסיך	גיל	קנדי	זבולון	מונרך	חמוד	
5901	6600	6173	6215	6557	6011	7049	7103	6938	5227	התנובה
5	9	10	20	10	15	3	4	5	4	מס' הבנות
4.8	4.5	5.0	4.8	5.2	5.7	7.1	9.9	9.9	13.4	הגיל (שנים)

טבלה 7

הגיל הממוצע של הפרות

פרטים	תשי"ד	תשי"ט	תשי"ח
מס' הפרות	173	168	162
הגיל הממוצע	5.6	5.6	5.4
בסוף השנה	5.6	5.6	5.4

מטבלה 7 למדים שעדר הפרות שלנו, לעור מת עדרים אחרים, ראוי לתואר "זקן", כי הגיל הממוצע שלו הוא 5.6 שנים. כפי שנאמר לעיל אין בכוונתנו להתפאר בעדר פרות צעיר מטעם מים טיפוחיים, ומגמה זו מתבלטת יפה גם מטבלה זו.

חלקה של האספקה הגסה בתפריט — 47% ; וחלקו של המזון המרוכז בתפריט — 53%.

טבלה 6

העדר לסוף שנת תשי"ד, תשי"ט, תשי"ח

תשי"ד	תשי"ט	תשי"ח	
173	168	162	פרות
27	44	33	עגלות הרות
156	130	110	עגלות
122	131	117	עגלים
478	473	422	סה

ההתעברות וההמלטות

בסוף תשי"ט היו בעדר 168 פרות, אולם במשך תשי"ד המליטו מהן רק 136, השאר — חלקן יצאו מחמת עקרות, חלקן לא נתעברו, 2 הפילו, 3 נמכרו הרות ו-13 לא הוזרעו מסיבות שונות. המליטו עוד בתשי"ד 72 מבכירות, ובסה"ה היו איפוא 208 המלטות.

„פלינה“ (אם חפר „קומס“) הוכרה כאלופה בשומן.

האב — „חמד, האם — „פולה“.

ב-7 רקופות חליבה הניבה 46.159 ק"ג חלב, 1915 ק"ג שומן, 4.15% שומן ממוצע, 2620 ימי חליבה, ממוצע יור 17.6 ק"ג.

טבלה 8				טבלה 9			
העבודה ופריזונה בשנים תש"ך-תשי"ח				האספקה לעדר הבקר בתש"ך			
פריזים	תש"ך	תשי"ט	תשי"ח	טונות	ק"ג ב"מ	סה"כ י"מ	סוג המזון
ס"ה ימי עבודה	3272	3078	2997	389	3	129,700	שחת
ימי עבודה לפרה	17	17	18	8	8	1,000	תירס ירוק
ימי עבודה לעגלים	272	260	202	510	8	64,000	תחמיץ תירס
תניבת חלב לכל				680	10	68,000	ירק קצור מהמרעה
1000 ק"ג חלב	2.93	2.96	3.18	692	10	69,200	תלתן
ימי עבודה לכל				979	13	75,300	סלק
יום עבודה, ק"ג	342	337	314	43	13	3,300	קודקודי סלק
איני מרבה בהסברות, כי כל המצוי בכלכלת הענף יתרשם למדי מהטבלאות כפי שהובאו לעיל. על הבעיות המטרידות אותנו סיפורתי בראשית הרשימה והמסקנה היא, שעל אף ההי-שגים אין אנו רשאים להסתפק בהם ומצוים אנו לשקוד על קידום הענף, ובעיקר לבער את הפג-מים שעדיין קיימים ולמנוע ככל האפשר את הופעתם מחדש.				212	10	21,200	שיבולת שועל ירוקה
				219	8	27,400	תחמיץ חורפי
				89	8	11,100	תחמיץ סחוט
				—	—	107,000	מרעה — ברעיה
				663		577,200	מספוא גס בס"ה
						643,000	מזון מרוכז
					—	2,202,200	ס"ה יחידות מזון
				1961	משה גרמי		קיבוץ מזרע, ינואר

זוטרות

• אילו קצב גדילתו של עגל מגזע הבשר היה שווה לזה של אפרוח בריאות, היה משקלו בגיל של 8 שבועות $2\frac{1}{4}$ טונות. "משקל הלידה" של אפרוח בריאות בגבולות 40-45 גרם ובגיל של 8 שבועות משקלו עשוי להגיע ל-2.5 ק"ג; פירוש הדבר — משקל הלידה שלו מוגדל פי 60 בתקופת חייו בת 8 שבועות.

• במשק החלב של לורד ריילי (באנגליה) חדלו במזמן האחרון לשווק את החלב בבקבוקים ומשתמשים בקרטונים. מפעלי ריילי משווקים חלב שתיה בכמויות גדולות מאוד — כ-45,000 ליטר ביום. בראשונה חששו שעקרות הבית באנגליה לא תקבלנה ברצון את החלב בקרטונים, אולם נתברר שהנשירה בין צרכני המחלבות של לורד ריילי לא עברה על 2%, ובדרך כלל רוב הצרכנים הביעו שביעת רצון משיטת ה"ביקוק" החדשה. "בקבוקי" הקרטון, אינם משמשים, כמובן, אלא למשלוח חלב חד פעמי, ומחיר בקבוק גיר כזה באנגליה, בעל תכולה של $\frac{1}{2}$ ליטר, הוא חצי פנס. צנצנת זוכית לכמות כזו של חלב עולה שם $4\frac{1}{2}$ פנס, ו"אורך חייו" של בקבוק זוכית הוא, בממוצע, ל-40-50 משלוחים. יוצא שמכל הגיר הוא אמנם יקר יותר, אולם לעומת זה חוסכים הוצאות ניקוי ועיקור, הובלות חזרה למחלבה ומעמס.

• בהזנת פרות-חלב נודעת חשיבות רבה יותר ל"איך" אתה מאכיסן מאשר ל"כמות" שאתה מעניק להן. הכוונה היא לעדרים בהם נהוגה בדרך כלל הזנה מלאה ולא תתיזונה. בעדרים כגון אלה, בהם מובטחים המזונות במלואם, עשויים — הגשת מזונות מתאימים, צירוף נכון של ארוחות ומספר ארוחות מתאים להעלות את תנובת כל פרה ב-1000 ק"ג חלב (או 34 ק"ג שומן) מעל לממוצע שמתקבל מאותן הכמויות של מזון שמוגשים ללא הקפדה על כללי ההזנה התקינה. הגברת תנובה כנ"ל כמעט שלא תעלה לך בהוצאות נוספות, פרט לתשומת-לב עירנית למלאי המזונות בכל עונות השנה, והיענות לדרישותיהן והרגליהן של הפרות.

• חלקו של החקלאי האמריקאי בכל דולר שעקרת הבית מוציאה בחנות המכולת עולה לכל היותר ל-38 סנט.